

Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler

Nursing Students' Level of Vocational Motivation and Affecting Factors

Sevim ÇELİK¹
Elif ŞAHİN¹
Figen DADAK¹
Sare Gül SIDAL¹
Fatma AKYÜZ¹

¹Bülent Ecevit
 Üniversitesi, Zonguldak
 Sağlık Yüksekokulu,
 Hemşirelik Bölümü

Yazışma adresi/
 Coresspondence
 Dr. Sevim ÇELİK, Bülent
 Ecevit Üniversitesi
 Zonguldak Sağlık
 Yüksekokulu
 Sağlık Birimleri Kampüsü
 Abaz Mevkii Kozlu/
 Zonguldak
 sevimakcel@yahoo.com

Geliş Tarihi /Receivied
 07/05/2014
 Kabul Tarihi/Accepted
 08/09/2014

HSP 2014; 1(2):43-56

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı, öğrenci hemşirelerin mesleki güdülenme düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Yöntem: Bu kesitsel tipte tanımlayıcı araştırmanın örneklemini 622 öğrenci hemşire oluşturmuştur. Veriler anket formu, Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, pearson korelasyon analizi, student t testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin içsel güdülenme puan ortalaması 38,98±8,21, dışsal güdülenme puan ortalaması 19,52±3,65, olumsuz güdülenme puan ortalaması 23,63±5,63 ve Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği puan ortalaması 82,06±11,95 olarak saptanmıştır. Kız öğrencilerin (p=0,00), birinci sınıf öğrencilerinin (p=0,00), ailesinde sağlık çalışanı olmayanların (p=0,02), insanlara yardım etmeyi sevenlerin (p=0,00) güdülenme düzeyleri anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Hemşirelik hakkındaki olumlu düşüncelerin öğrencilerin güdülenme düzeylerinde anlamlı şekilde etkili olduğu belirlenmiştir (p=0,00). **Sonuç:** Hemşirelik öğrencilerinin içsel güdülenme düzeyleri dışsal güdülenme düzeylerinden yüksektir. Bu bağlamda, eğitim müfredatında ve eğitim yöntemlerinde öğrencilerin güdülenmelerini artırıcı değişikliklere yer verilmelidir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci hemşire, güdülenme, hemşirelik, hemşirelik eğitimi

Abstract

Aim: The aim of this study is to determine nursing students' level of vocational motivation and affecting factors. **Method:** The sample of cross-sectional descriptive study was consisted of 622 nursing students. Data were gathered using questionnaire form and Motivation's Resources and Problems Scale. It was used descriptive statistics, pearson correlation analysis, student t-test and Mann Whitney U test in data analysis. **Results:** It was determined that mean score of intrinsic motivation of the students was 38,98±8,21, mean. The mean score of extrinsic motivation was 19,52±3,65 and mean score of negative motivation was 23,63±5,63. It was found that mean score of Motivation's Resources and Problems Scale was 82,06±11,95. It was found that motivation levels of female students ((p=0,00), first class students (p=0,00), students who have not health professional in the family(p=0,02) and students who loves to help people (p=0,00) were significantly higher. It was determined that the students' positive thoughts about nursing were significantly affected on levels of their motivation (p=0,00). **Conclusion:** Levels of nursing students' intrinsic motivation were higher than level of extrinsic motivation. In this context, it should be included increasing motivation for training curriculum and training methods.

Key words: Nursing student, motivation, nursing, nursing education

Giriş

Eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme, meydana getirme sürecidir. Bu süreçte etkili olan kavramlardan biri de güdülenmedir.¹ Güdülenme insan davranışlarını etkileyen çeşitli faktörler arasında, davranışın yönünü, şiddetini, kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynağıdır. Güdü, istekleri, gereksinimleri, ilgileri, dürtüleri içine alan bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaları için doyum sağlayacak ya da amaca götürecek davranışlarda bulunma sürecidir. Güdülenme insan davranışlarına şekil verme işlevini üstlenen eğitim-öğretim çalışmalarında önemli bir yere sahiptir.²⁻³

Hemşirelik öğrencilerinin etkili öğrenme ve kendini geliştirme yönündeki istekliliklerinin ya da akademik başarıyı etkileyen sorunların önemli bir kısmı güdülenme ile açıklanır. Bunu açıklamak için Deci ve Ryan tarafından geliştirilen teoriden yararlanılır. Bu teori içsel güdülenme, dışsal güdülenme ve olumsuz güdülenme olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır.⁴⁻⁶

İçsel güdülenme kişinin kendi içinden, kendi isteği ile başarılı olma arzusudur. Zihinsel aşamada nereye gideceğinizi aklınızda oluşturmak ve kavramak, fiziksel aşamada ise gidilecek noktaya doğru harekete geçmektir. Öğrencinin hemşirelik mesleğine ilgi duyması, mesleği ile ilgili bilgileri öğrenmeyi istemesi, kendi alanında kariyer yapma olanağının olması, aldığı eğitimin yaşam kalitesini arttıracığına inanması gibi duygu ve düşünceler içsel güdülenmeye örnek olarak verilebilir.^{4,6}

Dışsal güdülenme bireyin dışındaki faktörlerden, çalışma çevresinden kaynaklanmaktadır ve genelde motive edilen kişinin başka bir kişi tarafından bir takım araçlar kullanılarak motive edilmesiyle uygulanır. Öğretimin beklentileri karşılaması, eğitim alınan grubun istekli olması, öğrencinin bilgi ve becerilerini doğru kullanması sırasında takdir edilmesi öğrenciler için dışsal güdülenme kaynakları arasında yer almaktadır.^{4,6}

Olumsuz güdülenme bireylerin hareketleri ile sonuçların meydana getirdikleri arasında bağlantı kuramadıkları durumlarda güdülenmenin olmamasıdır. Güdülenmeyen bireyler ne içsel olarak, ne de dışsal olarak güdülenmiş olabilirler. Bireyler güdülenmediklerinde kendi davranışlarının, kontrollerinin dışında bir şeyin sonucu olduğuna inanırlar.⁷ Öğrencinin kendini yetersiz görmesi, öğrenmek için çaba göstermemesi, baskı altında olmanın ya da hata yapma korkusunun öğrenmeyi olumsuz etkilemesi olumsuz güdülenmede etkili olan değişkenler olarak belirtilmektedir.^{4,6} Bu üç güdülenmeden en önemlisi bireyin içinden gelen güdülerdir. Daha iyi güdülenme ve performans sağlamak için dışsal güdülenmenin içsel güdülenmeye dönüştürülmesi gerekmektedir. Öğrenciler dışsal güdülenme ile öğrenme eylemini gerçekleştirirken isteksizlik, ilgisizlik ve direnç gösterebilirken, içsel güdülenme; yaratıcı ve yüksek kalitede öğrenmeye yol açtığı ve kişinin bilgisini, inançlarını başarılı davranışlarla bütünleştirdiği için eğitimciler tarafından tercih edilir.^{3,4,6}

Eğitimciler hemşirelik eğitimi yaparken insan sağlığı ile ilgili olduğundan bu mesleği seçen öğrencinin fiziksel, zihinsel ve ahlaksal varlığında bir değişikliği, gerçekleştirecek eylemleri gelişmeyi ortaya koyan, mesleğe bakış açısında olumlu ve

ileriye gören, günümüz toplumunda modern profesyonel bir kişi olarak işlevlerini yapacak meslek üyelerini yetiştirecek biçimde olmalıdır.⁸

Hemşirelik öğrencileri eğitim süreçleri boyunca, mesleği sevmeme, teorik bilgileri çok kısa sürede işleme, bu yoğun bilgilerin hepsini öğrenmekle sorumlu olma, yoğun zaman baskısı yaşama, klinik uygulamalarda hastanede veya yabancı bir ortamda bulunma, uygulamalarda hata yapma korkusu, klinik uygulamalarda deneyimlerin yeterli olmaması, klinik ortamın ve ekibin yarattığı stresörler, hasta bireylerle ve hasta yakınlarıyla uğraşma, hastanede çalışanlarla olan iletişim sorunları, öğretim elemanı ve öğrenciler arasında yaşanan sorunlar, ders uygulamalarında ve bakım vermede yetersiz olma gibi çeşitli güçlükler yaşamaktadırlar. Hemşirelik öğrencileri yaşadıkları çatışmaların yanı sıra barınma, ders çalışma olanakları ve kaynak yetersizliği gibi sorunlar da yaşamaktadırlar.^{1,4,9}

Hemşirelik eğitimi bu yönleriyle oldukça stres yüklü bir eğitimidir. Böylesine stresli bir eğitim de öğrencileri olumsuz olarak etkilemektedir. Bütün bu nedenler öğrencilerde güdülenmeyi azaltmaktadır. Oysa öğrenme, problem çözme gibi yeteneklerin gelişmesi için öğrencinin güdülenmesi çok önemlidir.¹ Hemşirelik eğitiminde yaşanan sorunlara çözüm üretmek ve eğitim kalitesini yükseltmek için öğrencilerin öğrenme isteğini arttıracak önlemlerin alınması gerekmektedir. Öğrenmeyi etkileyen önemli unsurlardan biri olarak kabul edilen güdülenme etkeninin nasıl kontrol edilebileceği önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu sorunun çözümü için öncelikle hemşire öğrencilerin güdülenmesini etkileyen ve sorun oluşturan yapıların belirlenmesi gerekmektedir. Güdülenme bireyin öğrenmesinde ve öğrenme ortamının düzenlenmesinde önemli bir etkidir.²

Hemşirelik eğitiminde kalitenin artırılması, ileride meslek yaşamında mesleğini severek ve isteyerek yapacak hemşireler yetiştirilmesi ve yaşanan sorunlara çözüm üretilmesi için hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin güdü kaynaklarının ve sorunlarının belirlenmesi önem taşımaktadır.¹⁰ Bu doğrultuda araştırma, öğrenci hemşirelerin mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul ile mesleki güdülenme düzeyleri arasında fark var mıdır?
- Öğrencilerin bireysel özellikleri ile mesleki güdülenme düzeyleri arasında fark var mıdır?
- Öğrencilerin ailevi özellikleri ile mesleki güdülenme düzeyleri arasında fark var mıdır?
- Öğrencilerin hemşirelik hakkındaki görüşleri ile mesleki güdülenme düzeyleri arasında fark var mıdır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tipi: Hemşirelik bölümünde eğitimlerini sürdüren öğrencilerin mesleki güdülenme kaynaklarını ve sorunlarını belirlemek amacıyla yapılan kesitsel tipte tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer: Araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında

Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü ve Zonguldak'a en yakın uzaklıkta bulunan Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf toplam 440 hemşirelik öğrencisi ve Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi birinci, ikinci, üçüncü sınıf toplam 360 hemşirelik öğrencisi olmak üzere toplamda 800 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada örneklem belirleme yöntemine başvurulmamış tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma; araştırmaya katılmaya gönüllü, Türkçe okuryazarlığı olan, görsel, işitsel, duyuşsal, algısal herhangi bir hastalığı olmayan ve araştırmanın yapıldığı tarihlerde izinli veya devamsız olmayan 622 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Fakültede okuyan 4. sınıf öğrencilerine güz döneminde mezun oldukları için ulaşılammış, bu nedenle kapsam dışı bırakılmışlardır. Araştırmaya katılım oranı %77,75'dir.

Araştırmanın Değişkenleri: Veri toplama formunda mesleksişel güdülenme ölçeğinin yanı sıra, öğrencilerin güdülenme kaynakları ve sorunlarını etkileyebileceği düşünölen eğitimin sürdüğü okul, sınıf, cinsiyet ve hemşireliği tercih nedeni gibi bağımsız değişkenler de sorgulanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri öğrencilerin içsel güdülenme, dışsal güdülenme ve olumsuz güdülenme durumlarıdır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu ve Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği kullanılmıştır.

Anket formu: Bu form literatür bilgisi doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.^{1,2} Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve mesleğe ilişkin tutumlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanan 11 soru bulunmaktadır.

Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği: 24 sorudan oluşan bu ölçek 2006 yılında Acat ve Köşgeroğlu² tarafından geliştirilerek geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu ölçek "İçsel Güdülenme", "Dışsal Güdülenme" ve "Olumsuz Güdülenme" olmak üzere toplam 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte ifadeler hakkındaki görüşler 5'li likert ile puanlanmıştır. Ölçek toplam 24 maddeden oluşmakta olup bunların 11 maddesi içsel güdülenmeyi (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 23, 24 no' lu maddeler), 5 maddesi dışsal güdülenmeyi (13, 14, 15, 17, 20 no' lu maddeler) ve 8 maddesi olumsuz güdülenmeyi (5, 11, 12, 16, 18, 19, 21, 22 no' lu maddeler) belirlemeye yöneliktir. İçsel ve Dışsal güdülenme alt ölçeklerini oluşturan maddelerde "hiç katılmıyorum:1, katılmıyorum: 2, kararsızım: 3, katılıyorum: 4, kesinlikle katılıyorum: 5" puan verilir. Olumsuz güdülenme alt ölçeğini oluşturan maddelerde "hiç katılmıyorum: 5, katılmıyorum: 4, kararsızım: 3, katılıyorum: 2, kesinlikle katılıyorum: 1" puan verilir. Ölçekte içsel güdülenme "en az : 11 – en çok : 55", dışsal güdülenme "en az : 5 – en çok : 25" ve olumsuz güdülenme "en az : 8 – en çok : 40" olmak üzere toplamda "en az : 24 – en çok:120" puan alınabilir. Her bir alt ölçeğın puanı, ilgili alt ölçek maddelerinin aritmetik puan ortalaması alınarak belirlenmekte, toplamı kişinin mesleksişel öğrenme güdülenme düzeyinin puanını oluşturmaktadır. Elde edilen puan ne kadar yüksekse güdülenme düzeyi

de o kadar fazla olmaktadır bu nedenle toplam ölçek skoru hesaplanırken olumsuz güdülenme alt ölçeğini oluşturan maddelerin puanları ters çevrilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa katsayısı) 0.82 olarak bildirilmiştir. Bu güncel çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci: Öğrenciler araştırmanın amaçları, formların eksiksiz ve dikkatli bir şekilde doldurulması gerektiği, elde edilen verilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı doğrultusunda bilgilendirilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olanlar araştırma veri formunu gözlem altında doldurmuşlardır. Anketler; Şubat- Nisan 2014 tarihleri arasında öğrencilere uygulanmıştır. Anketleri öğrenciler 15-20 dk'da tamamladıktan sonra araştırmacılar tarafından hemen geri toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Anket sonucunda elde edilen veriler SPSS for Windows 15.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi için; frekans, yüzde, pearson korelasyon analizi, student t testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Etik Yönü: Araştırmaya başlamadan önce her iki kurumun etik kurulu'ndan onay alındıktan sonra, araştırmanın yapılacağı her iki kurumdan ve Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği'nin geçerliği ve güvenilirliğini yapan Acat ve Köşgeroğlu²'nden da yazılı izin alınmıştır. Öğrenciler araştırmanın amaçları doğrultusunda bilgilendirilerek sözlü onayları alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesi sonucu ulaşılan bulgular; hemşire adaylarının demografik özelliklerine, öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih nedenlerine, hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri, öğrencilerin öğrenim gördükleri okuldan beklentilerine, öğrencilerin hemşirelik mesleği hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular tablo şeklinde sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %79,7'sinin kadın, %20,3'ünün erkek olduğu, %67,5'inin yüksekokul, %32,5'inin fakülte öğrencisi olduğu, %35,0'inin birinci sınıf ve %24,8'inin ikinci sınıfta öğrenim gördüğü, %74,9'unun ailesinde sağlık çalışanı olmadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin çoğunluğunun hemşirelik mesleğini kolay iş bulabileceğini düşündüğü (%67,5), insanlara yardım etmeyi istedikleri (%30,1) ve giriş puanı bu bölüme yeterli geldiği (%20,4) için tercih ettiği görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri (N=622)

Özellik	Ortalama	Standart Sapma
Yas	21,13	1,86
	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	496	79,7
Erkek	126	20,3
Okuduğu Okul		
Yüksekokul	420	67,5
Fakülte	202	32,5
Sınıf		
Bir	218	35,0
İki	154	24,8
Üç	148	23,8
Dört	102	16,4
Ailede Sağlık Çalışanı Varlığı		
Var	156	25,1
Yok	466	74,9

Tablo 2. Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğini Tercih Nedenleri (N=622)

Özellik	Sayı*	Yüzde**
Kolay iş bulabilme olanağı	420	67,5
İnsanlara yardım etmeyi isteme	187	30,1
Giriş puanı	127	20,4
Maaşın iyi olması	121	19,5
Ailesinin istemesi	120	19,3
Mesleği seviyor olma	3	0,5
Mecbur kalınması	1	0,2
Sağlık meslek lisesi mezunu olma	4	0,6
Kendi tercihi	1	0,2
Öğretmen yönlendirmesi	1	0,2
Masa başı işi olmaması	1	0,2

* Birden fazla yanıt verilmiştir. ** Yüzdeler N(622) sayısına göre alınmıştır.

Öğrenci hemşirelerin meslek hakkındaki meslek hakkındaki düşüncelerini gösteren dağılım incelendiğinde; %55,3'ünün hemşireliğin önemli bir meslek olduğunu düşündüğü, %75,1'inin mezuniyet sonrası hemşire olarak çalışmak istedikleri, %34,1'inin toplumun hemşireliğe bakışının olumsuz olduğunu ve %33,8'inin de olumlu olduğunu düşündükleri saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Hemşirelik Mesleği Hakkındaki Düşünceleri (N=622)

Özellik	Sayı*	Yüzde**
Önemli bir meslek olduğunu düşünüyor	344	55,3
Çalışma saatleri çok yorucu	206	33,1
Toplumun hemşireliğe bakış açısı		
Olumlu buluyor	210	33,8
Olumsuz buluyor	212	34,1
Kararsız	200	32,2
Tam ona göre bir meslek	104	16,7
Kişiliğiyle örtüşmüyor	101	16,2
Statü açısından kendisine uygun bulmuyor	82	13,2
Mezuniyet sonrası hemşirelik yapma durumu		
İstiyor	467	75,1
İstemiyor	155	24,9

* Birden fazla yanıt verilmiştir. ** Yüzdeler N(622) sayısına göre alınmıştır.

Araştırmaya katılan hemşire adaylarının öğrenim gördükleri okuldan beklentilerini gösteren dağılım incelendiğinde; %65,8'inin öğretim elemanları öğrenciye destek olmalı görüşünü destekledikleri, %5,5'inin de okuldan beklentisi olmadığı görüşünde oldukları görülmüştür (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okuldan Beklentileri (N=622)

Özellik	Sayı*	Yüzde**
Öğretim elemanları öğrenciye destek olmalı	409	65,8
Mesleki bilgi ve becerileri ağırlıklı olmalı	325	52,3
Olanaklar artırılmalı	254	40,8
Beklentisi yok	34	5,5

* Birden fazla yanıt verilmiştir. ** Yüzdeler N(622) sayısına göre alınmıştır.

Hemşirelik öğrencilerinin Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği'nin içsel güdülenme alt ölçeğinden ortalama $38,98 \pm 8,21$, dışsal güdülenme alt ölçeğinden $19,52 \pm 3,65$, olumsuz güdülenme alt ölçeğinden $23,63 \pm 5,63$ puan ve toplamda $82,06 \pm 11,95$ puan aldıkları belirlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Hemşirelik Öğrencilerinin Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları (N=622)

	Ortalama \pm SS	Puan aralığı
İçsel Güdülenme	$38,98 \pm 8,21$	11-55
Dışsal Güdülenme	$19,52 \pm 3,65$	5-25
Olumsuz Güdülenme	$23,63 \pm 5,63$	8-40
Toplam Ölçek Puanı	$82,06 \pm 11,95$	24-120

Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalamaları ile mesleki güdülenme düzeyleri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki ($p=0,00$) olduğu görülmektedir. Aynı tabloda şekilde kızların ($p=0,00$), hemşirelik fakültesinde ($p=0,24$) ve birinci sınıfta okuyan öğrencilerin ($p=0,00$), ailesinde sağlık çalışanı olmayanların ($p=0,02$) mesleki güdülenme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeylerinin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması (N=622)

Özellik	Ortalama±SS	r	p
Yas (21,13±1,86)	82,06±11,95	-0,10	0,01*
	Ortalama±SS	t	p
Cinsiyet			
Kız	82,87 ± 12,19	3,71	0,00*
Erkek	78,86 ± 10,41		
Okuduğu Okul			
Yüksekokul	81,31 ± 11,58	-2,26	0,24
Fakülte	83,61 ± 12,59		
Sınıf			
Bir	83,95 ± 11,63		
İki	79,55 ± 11,61	6,73	0,00*
Üç	83,65 ± 12,40		
Dört	79,47 ± 11,50		
Ailede Sağlık Çalışanı Varlığı			
Var	80,24 ± 11,48	-2,20	0,02*
Yok	82,66 ± 12,06		

*p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih nedenleri arasında insanlara yardım etmeyi sevme nedeninin istatistiksel anlamlı şekilde mesleki güdülenme düzeylerinde etkili olduğu belirlenmiştir (p=0,00). Diğer tercih nedenlerinin öğrencilerin mesleki güdülenme puan ortalamalarında istatistiksel anlamlı farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Aynı tablo, mecbur kaldığı ve insanlara yardım etmeyi sevdiği için tercih edenlerin en yüksek, masa başı iş olmaması ve sağlık meslek lisesi mezunu olması nedeniyle tercih edenlerin ise en düşük mesleki güdülenme düzeyi puan ortalamasına sahip olduklarını göstermiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeylerinin Hemşireliği Tercih Nedenine Göre Karşılaştırılması (N=622)

Özellik	Evet Ortalama±SS	Hayır Ortalama±SS	t	p
Kolay iş bulabilme olanağı	81,94 ± 11,12	82,30 ± 13,54	-0,32	0,74
Giriş puanı	81,11 ± 11,66	82,30 ± 12,03	-1,00	0,31
İnsanlara yardım etmeyi isteme	88,80 ± 11,22	79,16 ± 11,07	9,91	0,00*
Maaşın iyi olması	82,94 ± 12,20	81,84 ± 11,90	0,90	0,36
Ailesinin istemesi	80,98 ± 12,65	82,31 ± 11,78	-1,09	0,27
			Z	p
Mesleği seviyor olma	86,33 ± 5,68	82,04 ± 11,97	-0,81	0,41
Mecbur kalınması	94,00	82,04 ± 11,95	-1,16	0,24
Sağlık meslek lisesi mezunu olma	75,25 ± 7,13	82,10 ± 11,97	-1,36	0,17
Kendi tercihi	81,00	82,06 ± 11,96	-0,00	0,99
Öğretmen yönlendirmesi	80,00	82,06 ± 11,96	-0,12	0,89
Masa başı işi olmaması	66,00	82,08 ± 11,95	-1,43	0,15

*p<0,05

Tablo 8, öğrenci hemşirelerin çalışma saatlerinin çok yorucu olduğunu düşünmeleri ($p=0,50$) dışında, diğer hemşirelik mesleği hakkındaki görüşlerinin mesleki güdülenme puan ortalamalarında etkili olduğunu ($p=0,00$) göstermiştir. Buna göre, önemli ve tam ona göre bir meslek olduğunu düşünen, kişiliğiyle örtüşmediğini ve statü açısından kendisine uygun bulmadığını düşünmeyen, toplumun bakış açısının olumlu olduğunu düşünen ve bu konuda kararsızlık yaşayan öğrencilerin, mezuniyet sonrası bu mesleği yapmayı isteyenlerin mesleki güdülenme puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Hemşire adaylarının öğrenim gördükleri okuldan beklentilerine göre mesleki güdülenme düzeyleri puanlarının sonuçları incelendiğinde (Tablo 9); mesleki bilgi ve becerileri ağırlıklı olmalı diyen grubun ortalama mesleki güdülenme puanı en yüksek iken; öğrenim gördükleri okuldan beklentisi olmayan grubun ortalama puanının en düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca, “mesleki bilgi ve becerilerin ağırlıklı olmasını isteyenler ($p=0,00$) ile okulda olanakların artırılmasını bekleyenlerin ($p=0,03$) hemşire adaylarının güdülenme düzeyleri puan ortalamalarında istatistiksel anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

Tablo 8. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeylerinin Hemşirelik Mesleği Hakkındaki Düşüncelerine Göre Karşılaştırılması (N=622)

Özellik	Ortalama±SS	t	p
Önemli bir meslek olduğunu düşünüyor			
Evet	85,64 ± 11,22	8,82	0,00*
Hayır	77,62 ± 11,35		
Kişiliğiyle örtüşmüyor			
Evet	73,69 ± 10,69	-8,07	0,00*
Hayır	83,68 ± 11,51		
Tam ona göre bir meslek			
Evet	88,14 ± 13,41	5,19	0,00*
Hayır	80,83 ± 11,26		
Çalışma saatleri çok yorucu			
Evet	82,51 ± 11,47	0,67	0,50
Hayır	81,83 ± 12,19		
Statü açısından kendisine uygun bulmuyor			
Evet	77,78 ± 13,10	-3,51	0,00*
Hayır	82,71 ± 11,65		
Toplumun hemşireliğe bakış açısı			
Olumlu buluyor	84,23 ± 11,35	21,14	0,00*
Olumsuz buluyor	77,85 ± 12,14		
Kararsız	84,23 ± 11,22		
Mezuniyet sonrası hemşirelik yapma durumu		11,27	0,00*
İstiyor	84,90 ± 11,08		
İstemiyor	73,50 ± 10,31		

* $p<0,05$

Tablo 9. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeylerinin Öğrenim Gördükleri Okuldan Beklentilerine Göre Karşılaştırılması (N=622)

Özellik	Ortalama±SS	t	p
Öğretim elemanları öğrenciye destek olmalı			
Evet	82,56 ± 12,01		
Hayır	81,08 ± 11,82	1,47	0,14
Mesleki bilgi ve becerileri ağırlıklı olmalı			
Evet	83,99 ± 11,52		
Hayır	79,94 ± 12,08	4,27	0,00*
Olanaklar artırılmalı			
Evet	83,33 ± 12,94		
Hayır	81,18 ± 11,16	2,14	0,03*
Beklentisi yok			
Evet	79,41 ± 13,89		
Hayır	82,21 ± 11,83	-1,32	0,18

*p<0,05

Tartışma

Araştırma kapsamına alınan hemşire adaylarının içsel ve dışsal güdülenme düzeylerinin yüksek, olumsuz güdülenmenin düşük olduğu görülmüştür. Gençay ve Gençay'ın yaptığı çalışmada, öğrencilerin dışsal motivasyon ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.¹¹ Özlü ve arkadaşları¹² da çalışmalarında öğrenci hemşirelerde olumsuz güdülenme puan ortalamalarının diğer güdülenme türlerine göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu farklılığın araştırmaların farklı öğrenci gruplarında ve kurumlarda yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İçsel güdülenme kaynaklarının öğrenmede daha güçlü ve daha sürekli motivasyon sağladığı belirtilmektedir.¹³ Ayrıca öğrencilerin içsel güdülenme düzeylerinin yüksek olmasının, hem eğitim sürecinde hem de çalışma hayatı sürecinde mesleğin kalitesinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin toplam güdülenme düzeyleri ortalamasının biraz üzerinde bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgu önceki literatür bilgisi ile benzerlik göstermektedir.⁴ Önceki çalışmalarda^{3,14-16} da mesleki güdülenmenin, mesleğin kazandıracağı prestij, elde edilecek yüksek ücret, mesleğe ve bilime duyulan ilgi, insanlara yardım etme ve fedakarlık duygularının yüksek olması ile artacağı vurgulanmaktadır. Bir mesleği en iyi şekilde yapmaya aday bu öğrencilerin, güdülenme düzeylerinin daha yüksek olması beklenirken ortalamasının biraz üzerinde bulunmasının, ülkemiz koşullarında hemşirelik eğitiminde yaşanan sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu araştırmada, hemşire adaylarının mesleksi öğrenme güdülenme düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olduğu (p=0,00) ve hemşirelik bölümünün daha çok kız öğrenciler tarafından tercih edildiği belirlenmiştir. İflazoğlu ve Tümkaya¹⁷, yaptığı çalışmanın sonucunda öğrencilerin cinsiyetleri ve güdülenme düzeyinin kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farkın olduğunu belirtmiştir. Özellikle toplumumuzda, hemşirelik mesleğinin toplumsal cinsiyet açısından da ele alındığında “kadına özgü” meslek grubu olarak algılandığı bilinmektedir. Bu algı da öğrencilerin tercihlerinde etkili olmaktadır.¹⁸

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin fakülte veya yüksekokulda öğrenim görmelerinin mesleki güdülenme düzeylerini etkilemediği saptanmıştır. Buna karşılık hemşire adaylarının mesleki güdülenme düzeyleri ile sınıfları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın dördüncü sınıfların mesleki güdülenme düzeylerinin düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Son sınıf öğrencilerinin mesleğe atılmaya yönelik yaşadıkları streslerin güdülenme düzeylerinin düşük olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Birinci sınıfta okuyan öğrencilerin güdülenme düzeyi diğer sınıflara göre daha yüksek bulunmuştur ($p=0,00$). Bunun en önemli nedeninin öğrencilerin mesleğe yeni adım atmalarıyla ilgili yaşadığı heyecandan kaynaklandığı düşünülmektedir. Cıvci ve Şener'in yaptığı araştırmada birinci ve dördüncü sınıflar arasında mesleki güdülenme düzeyleri arasında fark bulunmamıştır.¹

Ailesinde sağlık çalışanı olmayan hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Ailesinde sağlık çalışanı olan öğrencilerin mesleki avantaj ve dezavantajları hakkında ön bilgiye sahip olmaları nedeniyle güdülenme düzeyleri farklılık göstermektedir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih nedenleri arasında insanlara yardım etmeyi sevme nedeninin mesleki güdülenme düzeylerinde etkili olduğu belirlenmiştir ($p=0,00$). Diğer tercih nedenlerinin öğrencilerin mesleki güdülenme düzeylerinde farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin mecbur kaldığı ve insanlara yardım etmeyi sevdiği için tercih edenlerin en yüksek, masa başı iş olmaması ve sağlık meslek lisesi mezunu olması nedeniyle tercih edenlerin ise en düşük mesleki güdülenme düzeyi puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir. Nilsson ve Stomberg de¹⁹ öğrenci hemşireler ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin insanlara yardım etmeyi ve yararlı olmayı istedikleri için hemşireliği tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Eskimez ve arkadaşlarının²⁰ yapmış olduğu bir çalışmada, öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme nedenlerinin dağılımına bakıldığında, insanları ve onlara yardım etmeyi sevmenin ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Bu tercih nedenini ardından sağlık alanına ilgi duymak ve üniversite giriş puanının bu okul için yeterli olması gibi nedenler izlenmektedir. Özpancar ve arkadaşları²¹ tarafından hemşirelik öğrencileri ile yapılmış bir diğer çalışmada da öğrencilerin en çok iş bulma güvencesi, idealindeki meslek olduğu için ve yakın çevresinin etkisiyle mesleği seçtiklerini belirtmişlerdir. Bireylerin kendi istek ve yeteneklerine göre seçtikleri alanda çalıştıklarında mesleki güdülenme düzeyleri yüksek, başarılı ve mutlu oldukları, farklı nedenlerle seçtikleri alanda çalıştıklarında ise güdülenme düzeyi düşük, çalışmaya isteksiz, başarısız ve mutsuz oldukları düşünülmektedir.

Öğrencilerin, hemşirelerin çalışma saatlerinin çok yorucu olduğunu düşünmeleri dışında, önemli ve tam ona göre bir meslek olduğunu düşünen, kişiliğiyle örtüşmediğini ve statü açısından kendisine uygun bulmadığını düşünen, toplumun bakış açısının olumlu olduğunu düşünen ve bu konuda kararsızlık yaşayan öğrencilerin, mezuniyet sonrası bu mesleği yapmayı isteyenlerin mesleki güdülenme düzeylerinin yüksek olduğu gözlenmiştir ($p=0,00$). Hemşirelik mesleğinin toplum tarafından kabul görmüş bir meslek olmasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir. Bu sonucun da öğrencilerin tercihlerini bilinçli olarak yaptığının bir ifadesi olduğu düşünülmektedir. Acat ve Köşgeroğlu'nun çalışmalarında, hemşirelik eğitiminde, özellikle uygulamalı derslerde yeteri kadar rol

modeli olacak eğitimciler tarafından desteklenmediklerinden, öğrencilerin hem güven duygularının yetersiz, hem de eğitime karşı isteksiz oldukları görülmüştür.² Beydağ ve arkadaşları²², yaptıkları araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun mezun olduktan sonra hemşirelik mesleğini yapmak istedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada hemşire adaylarının öğrenim gördükleri okuldan beklentilerine göre mesleki güdülenme düzeyleri arasında, mesleki bilgi ve becerileri ağırlıklı olmalı şeklinde yanıt veren grubun mesleki güdülenme düzeyi en yüksek iken ($p=0,00$); öğrenim gördükleri okuldan beklentisi olmayan grubun mesleki güdülenme düzeyi en düşük olduğu belirlenmiştir ($p>0,05$). Beklentisi olmayan öğrencilerin hemşirelik mesleğini benimsemedikleri düşünülmektedir. Hemşire adaylarının geneli teorik derslerde ve uygulama alanlarında öğretim elemanlarının kendilerine destek olmasını istemiştir. Bengtssona ve Ohlsson²³ tarafından İsviçre’de, hemşirelik ve sağlık okuluna devam eden 31 öğrenciyle kalitatif olarak, gerçekleştirilen bir çalışmada da, öğrenciler öğretim elemanlarının, motivasyonlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca, programın özelliğinin, derslerin içeriğinin, öğretim elemanlarının uyguladıkları stratejilerin ve klinik uygulamaların da motivasyonlarını etkilediklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle eğitim ve öğretim elemanlarının anlayışlı, öğrencilerle derslerde ve uygulama alanlarında birebir ilgilenen ve mesleki açıdan donanımlı olmaları sağlanmalıdır. Cıvci ve Şener’in¹ yaptıkları araştırmada hemşire adaylarının, %43,8’i öğretim elemanlarının teorik derslerde ve uygulama alanlarında öğrenciye destek olmasını, %30,7’si mesleki bilgi ve becerilerin hemşirelik eğitiminde ağırlıklı olmasını beklemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik öğrencilerinde güdülenmenin cinsiyete göre farklılık gösterdiği, kız öğrencilerin güdülenme düzeylerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin mesleğe ilişkin bakış açısının, toplumun hemşireliğe bakış açısının, mesleğin statüsünün, hemşireliği sevme durumlarının, mezuniyet sonrası hemşire olarak çalışmayı düşünme durumlarının mesleki güdülenmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda;

1. Dışsal motivasyon düzeyleri her ne kadar yüksek çıksa da öğrencileri motive edecek etkinlikler planlanmalı,
2. Mesleği seçen erkek öğrencilerin güdülenme düzeyinin artırılması ve meslek hakkındaki olumsuz yargılarının kaldırılması için rehberlik-danışmanlık hizmetleri sağlanmalı,
3. Hemşirelik öğrencilerinin hemşireliğin sosyal statüsü ve gelecekte toplumda edinecekleri yer konusunda sahip oldukları olumsuz yargıları giderici eğitim çalışmalarına yer verilmeli,
4. Eğitim süreci içinde verilen derslerde teorik bilginin yanında öğrencilerin kendi yeterliliklerinin farkına varmalarını sağlayacak projelere ve uygulama çalışmalarına ağırlık verilerek hemşirelik mesleğini güdeleyici duruma getirilmeli,
5. Öğretim elemanlarının anlayışlı, öğrencilerle derslerde ve uygulama alanlarında birebir ilgilenen ve mesleki açıdan donanımlı olmaları sağlanmalı,
6. Öğrenci hemşirelere mezuniyetten sonraki çalışma alanları tanıtılarak, mesleğe farklı alanlardan bakış açısı kazandırılmalı ve hedeflerini belirlemede yardımcı olunmalıdır.

Kaynaklar

1. Civci H, Şener E. Hemşire adaylarının mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *DEUHYO ED* 2012; 5(4): 142-149.
2. Acat B, Köşgeroğlu N. Güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2006; 7: 204-210.
3. Gayef A, Sarıkaya Ö. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde mesleki güdülenme. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi* 2012; 33: 9-18.
4. Özkan S, Yılmaz E. Hemşirelik öğrencilerinin güdülenme düzeylerinin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2009; 25(3): 55-68.
5. Deci EL, Ryan RM. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist* 2000; 55: 68-78.
6. Ryan R, Deci EL. Intrinsic and extrinsic motivation: classic definition and new directions. *Contemporary Educational Psychology* 2000; 25: 54-67.
7. Vallerand RJ, Bissonette R. Intrinsic, extrinsic, and amotivational styles as predictors of behavior: a prospective study. *Journal of Personality* 1992; 60: 599-620.
8. Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği uygulamaya yönelik görüşleri. *Dirim Tıp Gazetesi*, 2008; 83: 69-75.
9. Karadağ G, Güner İ, Çuhadar D, Uçan Ö. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin benlik saygıları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2008; 3(1):29-42.
10. Turgay AS, Karaca B, Çeber E, Aydemir G. Hemşirelik öğrencilerinin mesleği algılayışları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2005;8(1):54-62.
11. Gençay ÖA, Gençay S. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2007; 17: 241-253.
12. Özlü ZK, Gümüş K, Güngörmüş K, Avşar G, Özer N. Sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin mesleki güdülenme kaynakları ve sorunlarının incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2014; 11(1):47-53.
13. Xiang P, Chen A, Bruene A. Interactive impact of intrinsic motivators and extrinsic rewards on behavior and motivation outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education* 2005; 24: 179-197.
14. Öztürk H. Hemşirelerde motivasyon düzeyleri ve performans düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul, 2002.
15. Crossley ML, Mubarak AA. Comparative investigation of dental and medical student's motivation towards career choice. *British Dental Journal* 2002; 193: 471-473.
16. Engin E. Psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerin öfke düzeyleri ile iş motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Programı, İzmir, 2004.
17. İflazoğlu A, Tümkaya S. Öğretmen adayların güdülenme düzeyleri ile drama dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2008; 23 (1): 61-73.

18. Çiftçi G, Bülbül S. Sağlık bilimleri fakültesini tercih eden öğrencilerin, üniversite ve meslek tercihlerinde etkili olan faktörler. *J Kartal TR* 2011; 22(3):151-160.
19. Nilsson KEL, Stomberg MW. Nursing students motivation toward their studies- a survey study. *BioMed Central Nursing* 2008; 7(6):1-7.
20. Eskimez Z, Öztunç G, Alparslan N. Lise son sınıfta okuyan kız öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi* 2008; 58-67.
21. Özpancar N, Aydın N, Akansel N. Hemşirelik 1. Sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 12(3):9-17.
22. Beydağ D, Gündüz A, Özer FG. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin eğitimlerine ve mesleklerine bakış açıları, meslekten beklentileri. *Pamukkale Tıp Dergisi* 2008; 1(3): 137-142.
23. Bengtssona M, Ohlssonb B. The nursing and medical students motivation to attain knowledge. *Nurse Education Today* 2010; 30(2): 150-156.